LAUSUNTO

Helsinki, 19.11.2021

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Viite: **HE 146/2021 vp**

Asia: **Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 – Hyvinvointitalouden näkökulmia**

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 234 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 75 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

Pääekonomisti Jussi Ahokas, jussi.ahokas@soste.fi, puhelin 050 308 6870

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Suomen talous on toipunut nopeasti koronashokista.
- Finanssipolitiikka kiristyy automaattisesti tulevina vuosina, mutta pysyy edelleen elvyttävänä ja talouskasvua sekä työllisyyttä tukevana.
- Finanssipolitiikan liikkumavara näyttää vahvistuneen koronakriisin aikana. Erityisesti kansantalouden ulkoinen rahoitusasema on parantunut.
- Työmarkkinoilla kaiken kaikkiaan elpyminen on vielä kesken, mutta joillakin toimialoilla työvoimasta on alkanut olla pulaa. Tämä voi olla tällä hetkellä suurin talouspoliittinen haaste Suomessa.
- Hyvinvointitalouden näkökulma: hyvinvoinnin suotuisa kehitys ruokkii talouskasvua, joka taas parantaa hyvinvoinnin edellytyksiä.
- Panostukset ihmisten hyvinvointiin vaikuttavat talouden resursseihin, kuten työvoiman määrään, osaamiseen ja sen hyödyntämiseen sekä korjaavien palveluiden tarpeeseen (kysyntään).
- Hyvinvointi-investointeihin kohdistuu vahva kustannus-vaikuttavuuden vaatimus.
- Alle 40-vuotiaiden Suomessa asuvien ihmisten hyvinvointiin, toimintakykyyn ja osallistumiseen liittyy monia haasteita.
- Tässä ajassa on laajasti tiedostettuja hyvinvointihaasteita, joita kuvaavat indikaattorit ovat kehittyneet huonoon suuntaan: mielenterveys, koulutustaso, nuorten koettu terveydentila sekä pitkäaikaistyöttömyys.
- Tarpeita hyvinvointi-investoinneille koronakriisin jälkeen on selkeästi olemassa.
- Talouspolitiikan valintoja määrittää finanssipolitiikan liikkumavara sekä investointitarpeet.
- SOSTEn suosittelemia hyvinvointi-investointikohteita:
    - **Terapiatakuun toteuttaminen mahdollisimman nopeasti:** lyhyiden psykososiaalisten hoitojen saatavuuden parantaminen.
    - **Hoitovelan määrätietoinen vähentäminen:** sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjien resurssit turvattava vuonna 2022 ja sen jälkeen koronakriisin aikana syntyneen hoito- ja hoivavelan vähentämiseksi.
    - **Terveydenhuollon ammattilaisten koulutusmäärien nopea lisääminen:** työvoimatarpeeseen vastaaminen vaatii myös lisää koulutettuja osaajia.
    - **Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden riittävyyden turvaaminen:** erityisen tärkeää koronakriisin jälkihoidossa, palvelutarve lapsilla nuorilla ja lapsiperheillä lisääntynyt.
- Hyvinvointi-investointien tarpeita löytyy myös muista ikäluokista ja ryhmistä.
- Hyvinvointitaloudellisen näkökulman huomioiminen talousarvioiden laadinnassa ja julkisen talouden suunnittelussa tulisi muistaa. Kaikkien ihmisten hyvinvointi sekä tiedostettuna päämääränä että välineenä on tie kohti kestävää yhteiskuntaa.

Finanssipolitiikan reunaehdot ja näkymät

Suomi on pieni avotalous, jonka vienti on painottunut välituotteisiin ja investointituotteisiin. Kansainvälisten suhdanteiden vaikutus Suomen talouden kehitykseen on siksi suuri. Viime vuosina palveluvienti on kasvanut vauhdilla, mutta edelleen kaksi kolmasosaa viennin kokonaisarvosta tulee tavaraviennistä. Viennin rakenteesta johtuen kansainväliset suhdanteet saapuvat Suomeen hieman viipeellä, ennen kaikkea siksi, että investointikysyntä reagoi kulutuskysyntää hitaammin taloudellisen ilmapiirin muutoksiin.

Suomi kuuluu Euroopan talous- ja rahaliittoon, mikä myös määrittää talouden kehitystä ja maassa harjoitettavaa talouspolitiikkaa oleellisesti. Suomella ei ole enää omaa valuuttaa ja valuuttakurssi suhteessa moniin kilpailijamaihin on eurojäsenyyden myötä kiinnitetty. Myös rahapoliittisesta autonomiasta on luovuttu ja rahoitukselliset olosuhteet riippuvat pitkälti Euroopan keskuspankin päätöksistä. Myös finanssipolitiikkaa koskevat EU:n yhdessä sopimat säännöt, joista poikkeaminen merkittävästi on yksittäisiltä jäsenmailta kielletty.

Koska Suomi on riippuvainen kansainvälisistä suhdanteista, eikä sillä ole enää omaa valuuttaa ja rahapolitiikkaa, tärkeimmäksi talouspolitiikan rajoitteeksi muodostuu kuitenkin kansantalouden ulkoinen rahoitusasema, jota on vaikea poliittisilla ratkaisuillakaan kiertää. Jos Suomi velkaantuisi jatkuvasti ulkomaille (EU-sääntöjen puitteissa), tulisi kansantalous ja kaikki sen sektorit koko ajan riippuvaisemmaksi kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden tai EKP:n rahoitustuesta. Vaikka tällä hetkellä näyttää siltä, että kumpikaan näistä ei ole rajoite keskipitkällä aikavälillä, ulkoisesta tasapainosta huolehtiminen on aina mielekäs tavoite Suomen kaltaisen maan finanssipolitiikalle. Jos ulkoinen tasapaino onnistutaan säilyttämään, kaikkien kotimaan sektoreiden – julkisyhteisöjen, yritysten ja kotitalouksien – rahoitusolosuhteet säilyvät vakaina.

Sen lisäksi, että finanssipolitiikalla on rahoitukseen liittyviä rajoituksia edellä kuvatulla tavalla, sitä rajoittaa myös reaalisten resurssien saatavuus. Mikäli työvoimaa, raaka-aineita tai teknologiaa ei ole riittävästi saatavissa tai otettavissa käyttöön tarpeiden ja syntyvän kysynnän edellyttämällä tavalla, taloudessa joudutaan välttämättä luopumaan jostain ja hetkellisesti voidaan nähdä myös hintojen nousua. Koronakriisin jälkeinen talous on hyvä esimerkki tilanteesta, jossa kysyntää ohjautuu aiempaa enemmän tietyille talouden toimialoille (palveluista tavaratuotantoon), johon näillä toimialoilla ei tuotantokapasiteetin rajoitteiden vuoksi pystytä vastaamaan. Mikäli resurssirajoitteesta tulee krooninen, tällainen talousnäkymä on varsin todennäköinen.

Suomen talouden näkymät ovat tällä hetkellä hyvät. Koronashokin täyttämä kuoppa taloudessa täyttyi mahdollisesti jo vuoden 2021 toisella neljänneksellä sekä BKT:n että työllisyysasteen kehityksellä arvioituna. Lisäksi vuonna 2021 viennin arvon kasvu on ollut nopeaa ja kauppataseen sekä vaihtotaseen ylijäämät ovat vahvistuneet. Vaikka työllisyysaste kesän 2021 aikana nousikin korkeimmalle tasolleen lähihistoriassa, työmarkkinoiden toipuminen on vielä kesken. Tästä kertoo yhä koronakriisiä edeltävää tasoa korkeammalla oleva työttömyysaste. Kun talousluottamus on korkealla ja kansainvälinen suhdanne näyttää pysyvän vahvana ainakin vuoden 2022 alkupuoliskolla, elpymisen jatkuminen näyttää todennäköiseltä.

Talouspolitiikka on tukenut elpymistä sekä koronakriisin akuuteimman vaiheen, että vähitellen tapahtuvan yhteiskunnan avautumisen aikana. Suomessa finanssipoliittinen reaktio oli nopea, etupainotteinen ja voimakas. On mahdollista, että tämä loi edellytykset Euroopan mittakaavassa erittäin pienelle taloudelliselle kuopalle, mihin Suomessa päädyttiin. Nyt koronaan suoraan liittyviä finanssipoliittisia toimenpiteitä puretaan tai niiden vaikutus automaattisesti poistuu. Tämä kiristää finanssipolitiikkaa, mutta kiristämisen varovaisuuden vuoksi se tukee kasvua myös seuraavina vuosina (2022 ja 2023).

Vuoden 2021 lopulla keskeisimmäksi talouspoliittiseksi kysymykseksi on noussut inflaatio ja sen kiihtyminen. Tällä hetkellä tulkinta on se, että kansainvälisesti kaikkialla näkyvä hintojen nousupaine on seurausta globaalien tuotantoketjujen katkeamisesta kriisin aikana, tätä kautta syntyneistä tuotannon pullonkauloista sekä kysynnän siirtymistä pois palveluista kohti tavaroita. Vaikka keskuspankit ovat tiedostaneet inflaation, reaktiot siihen ovat olleet maltillisia. Suomen kannalta tärkeintä on tietenkin EKP:n reaktio, joka on ollut maailman keskuspankeista maltillisimmasta päästä. EKP pitää inflaatiota ohimenevänä ilmiönä, eikä ole toistaiseksi vihjannut koronnostotarpeista eikä määrällisen helpottamisen ohjelmien takaisinkuromisesta. Lisäksi EKP:n uusi strategia mahdollistaa aiempaa paremmin hieman 2 %:n tavoitetasoa korkeamman inflaation sallimisen jonkin aikaa. Rahapolitiikan kiristämistä ei siis näy välittömässä tulevaisuudessa.

EKP on sitoutunut pitämään rahoitusolosuhteet euroalueella suotuisina ja edellinen reaktio kertoo siitä, että näin se toimii myös käytännössä. Tältä osin Suomen kansantalouden rahoitusvakaus näyttää hyvältä, mutta lisäksi myös ulkoinen rahoitusasema on parantunut merkittävästi vuoden 2019 jälkeen. Vaihtotaseen ylijäämä on noussut eurokriisiä edeltäneelle tasolle ja näkymät ylijäämän säilymiselle ja jopa vahvistumiselle ovat edelleen hyvät. Ulkoinen velkaantumien on siis toistaiseksi päättynyt ja kansantalouteen tulee koko ajan enemmän tulovirtoja kuin sieltä lähtee.

Työvoiman saatavuus saattaa tällä hetkellä olla Suomen talouden keskeisin ongelma. Vaikka työttömyysaste on edelleen korkeammalla tasolla kuin ennen koronakriisiä, monilla toimialoilla osaavan työvoiman saatavuus on raportoitu tärkeimmäksi kasvun esteeksi. Tämä kuvaa osaltaan sitä, että sekä kysyntä- että tarjontarakenteet ovat koronakriisin aikana muuttuneet nopeasti ja joillakin toimialoilla kysyntätilanne ylittää selvästi tuotantopotentiaalin ainakin hetkellisesti. Suomessa tällaisia toimialoja näyttävät olevan toisaalta korkean osaamisen vientialat, mutta toisaalta myös esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuolto. Vaikka merkittävää palkkapainetta ei taloudessa vielä ole esiintynyt, on todennäköistä, että taloussuhdanteen jatkuessa hyvänä sitä alkaa näillä toimialoilla ennen pitkää näkyä. Tässä on kyse aidosta epätasapainosta työn kysynnän ja sen tarjonnan välillä, joka edellyttää työvoiman houkuttelemista toimialoille korkeammilla palkoilla mutta myös osaavan työvoiman kouluttamista tai maahanmuuttoa.

Hyvinvointitalous ja keskeisiä hyvinvointitaloudellisia kysymyksiä

Konkreettisesti hyvinvointitalous on toimintaa, jota tehdään hyvinvointilähtökohdista eli sellaista toimintaa, jonka ensisijaisena tarkoituksena ja motiivina on ihmisten hyvinvoinnin turvaaminen ja lisääminen. Hyvinvointitaloudessa hyvinvointi on siis päämäärä, mutta se

voi samalla olla myös väline sekä tulevaisuuden hyvinvoinnin että muiden yhteiskunnallisten tavoitteiden näkökulmasta.

Joissain hyvinvointitalouden tulkinnoissa onkin painotettu hyvinvoinnin ja talouden keskinäistä positiivista vuorovaikutusta. Hyvinvoinnin suotuisa kehitys ruokkii talouskasvua, mikä taas parantaa hyvinvoinnin edellytyksiä. Puhutaan niin sanotusta hyvän kehästä, joka on ollut historiallisesti tärkeä vaikutin myös suomalaiselle terveys- ja sosiaalipolitiikalle.

Käytännössä ajatus on tällöin se, että ihmisten (kansalaisten) hyvinvointi on keskeinen tekijä menestyvän talouden taustalla. Tämä ajattelu toimii myös tänä päivänä: ihmisten hyvinvoinnilla ja sitä lisäävillä toimilla on positiivinen vaikutus muun muassa työvoiman määrään, osaamistasoon sekä osaamisen hyödyntämiseen. Kun asiaa tarkastellaan edellisten hyötyjen lisäksi myös kustannusten kautta, voidaan päätyä siihen, että ihmisten korkeampi hyvinvointi vähentää erilaisten korjaavien palveluiden ja tuen tarvetta, jolloin esimerkiksi julkisesti järjestettyjen palveluiden kysyntä vähenee. Hyvinvoinnilla on siis merkitystä sekä kansantalouden että julkisen talouden kannalta.

Yleensä on totuttu ajattelemaan, että investointeja ovat vain sellaiset taloudelliset panostukset, jotka lisäävät tulevaisuuden tuotantokapasiteettia ja lisäävät tulevaisuudessa arvonluonnin mahdollisuuksia ja sitä kautta tulovirtoja niistä syntyvän pääoman haltijoille. Koska julkisen sektorin toiminnassa suoria tuottoja tietyille panostuksille ei ole, monet investointiluonteiset menot tulkitaan esimerkiksi kansantalouden tilinpidossa kulutukseksi. Edellinen on perusteltua myös siksi, että niistä syntyvät menot (ennen kaikkea palkkatulot työntekijöille) kulutetaan samalla periodilla siinä tapauksessa, että valtio verottaa ihmisiltä tuon summan kyseisen periodin tulovirroista. Tästä näkökulmasta vain alijäämäinen julkinen kulutus olisi investointi.

Kuitenkin on melko ilmeistä, että hyvinvointi-investoinnit voivat lisätä tulevaisuuden tuotantokapasiteettia ja arvonluonnin mahdollisuuksia. Tätä valottamaan on kehitetty laajennettu pääomalähestymistapa, jossa puhutaan esimerkiksi sosiaalisesta, inhimillisestä ja ekologisesta pääomasta. Kun nämä pääomat ja niihin suunnattavat investoinnit operationalisoidaan osaksi talouden kokonaisuutta ja sen keskeisiä dynamiikkoja, investointinäkökulma laajenee ja myös hyvinvointi-investoinnit saavat perustelunsa.

On kuitenkin huomattava, että siinä missä taloudelliset investoinnit hyväksytään investoinneiksi huomioimatta sitä, saadaanko niistä lopulta toivotut tuotot, hyvinvointi-investointeihin kohdistuu paljon vahvempi kustannus-vaikuttavuuden vaatimus. Eli panostusten on aidosti tuotettava hyvinvointia kustannustehokkaasti, jotta niitä voidaan käsitellä hyvinvointi-investointeina. Tämä laatuvaatimus ei ole pelkästään rajoittava, vaan pakottaa sellaiseen harkintaan, mikä jää monien taloudellisten investointien kohdalla tekemättä – mikä on investointien yhteiskunnallinen vaikutus?

Edelliseltä pohjalta on mahdollista nostaa lukuisia hyvinvointitaloudellisia kysymyksiä tarkasteluun. SOSTE esitteli vuonna 2019 hallitusneuvotteluissa neljä indikaattoria, joiden kautta hyvinvointi-investointien tarve hahmottuu selkeänä suomalaisessa yhteiskunnassa. Ensinnäkin nostimme tarkasteluun alle 40-vuotiaan väestön, jolla on potentiaalisesti vielä pitkä työura edessään. Sitten tarkastelimme hyvinvoinnin näkökulmasta niitä tekijöitä, jotka

tässä ajassa on laajasti tiedostettu haasteiksi: mielenterveyttä, koulutustasoa, nuorten koettua terveydentilaa sekä pitkäaikaistyöttömyyttä.

Ajatus oli, että jos näillä alueilla yhteiskunnassa kehitys on suotuisaa, inhimillinen ja sosiaalinen pääoma karttuvat niin, että tulevaisuudessa menestyvän talouden edellytykset ovat paremmat. Jos taas hyvinvointi on näiden tekijöiden huonon kehityksen vuoksi vähenemään päin, tällä on pidemmän päälle negatiivisia vaikutuksia myös kansantalouteen ja julkiseen talouteen. Seuraavassa tarkastelussa oheiset indikaattorit on päivitetty tuoreimmalla saatavissa olevalla datalla. Valitettavasti kaikkien indikaattoreiden osalta piirtyvä kuva on heikompi kuin vielä vuonna 2019.

Kuviossa 1 on esitetty, kuinka moni alle 40-vuotias on tällä hetkellä työkyvyttömyyseläkkeellä mielenterveyteen liittyvistä syistä. Vuonna 2020 tämä joukko kasvoi jo lähes 30 000 henkilöön. Jyrkkä kasvu on alkanut 2000-luvun alussa, eikä se näytä pysähtyneen sen jälkeen. Kuviossa ei vielä näy kokonaan koronakriisin vaikutus. Yleisesti kuvio kuvaa sitä, että nuorissa ikäluokissa mielenterveyden huolet ovat vakavia ja johtavat monen osalta aikaiseen työelämästä poistumiseen ja todennäköisesti myös hyvinvoinnin vajeisiin.

Kuvio 1. Alle 40-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkettä mielenterveyssyistä saavien määrä.

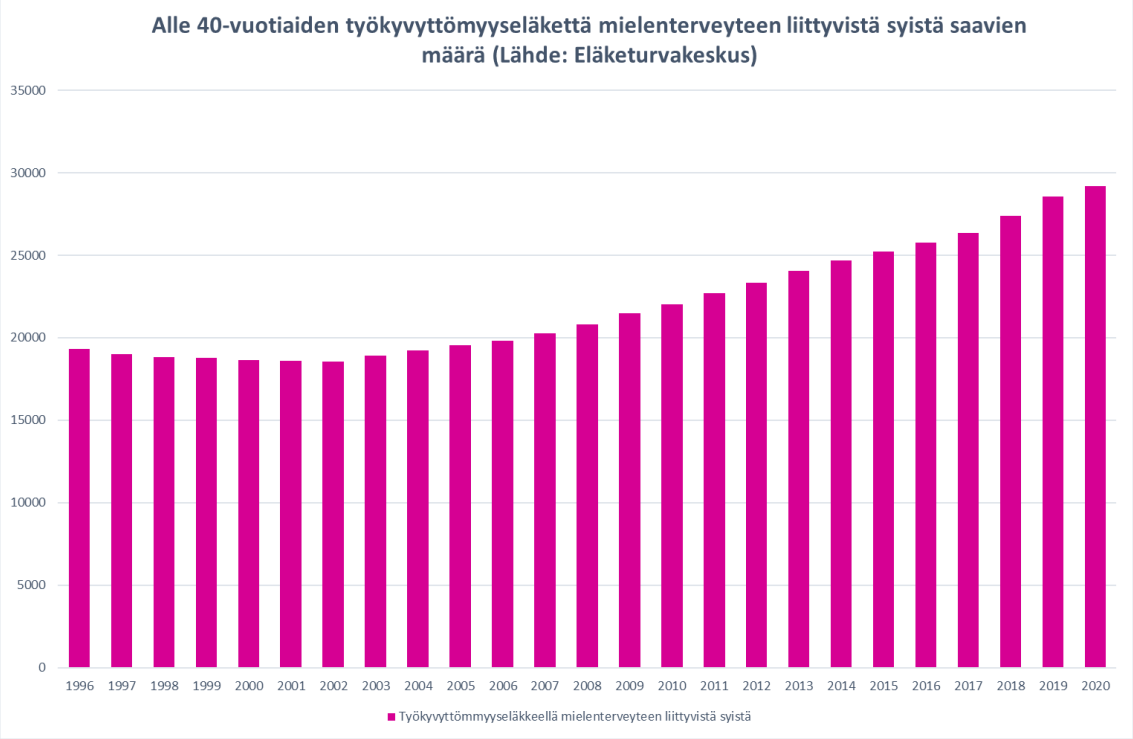

Kuviossa 2 on esitetty niiden 20-24-vuotiaiden määrä sekä osuus kyseisestä ikäluokasta, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Kuvio kuvaa siis sitä, miten periaatteessa toisen asteen koulutuksen suorittamaan jo ehtineet ikäluokat ovat sen käytännössä tehneet. Vuoden 2012 jälkeen tällä alueella nähtiin suotuisaa kehitystä, sillä yhä harvempi ikäluokasta oli jäänyt ilman jatkotutkintoa. Kuitenkin vuoden 2018 jälkeen sekä ilman tutkintoa olevien määrä että heidän osuutensa ikäluokasta on kääntynyt kasvuun. Kun

tiedetään, että korkeampi koulutus ja syvällisempi osaaminen ovat tulevaisuudessa edellytyksiä työmarkkinoille osallistumiseen Suomen kaltaisessa korkean tuottavuuden yhteiskunnassa, havaittu kehitys on erityisen huolestuttava.

Kuvio 2. Ilman perusasteen tutkintoa olevat 20-24-vuotiaat.

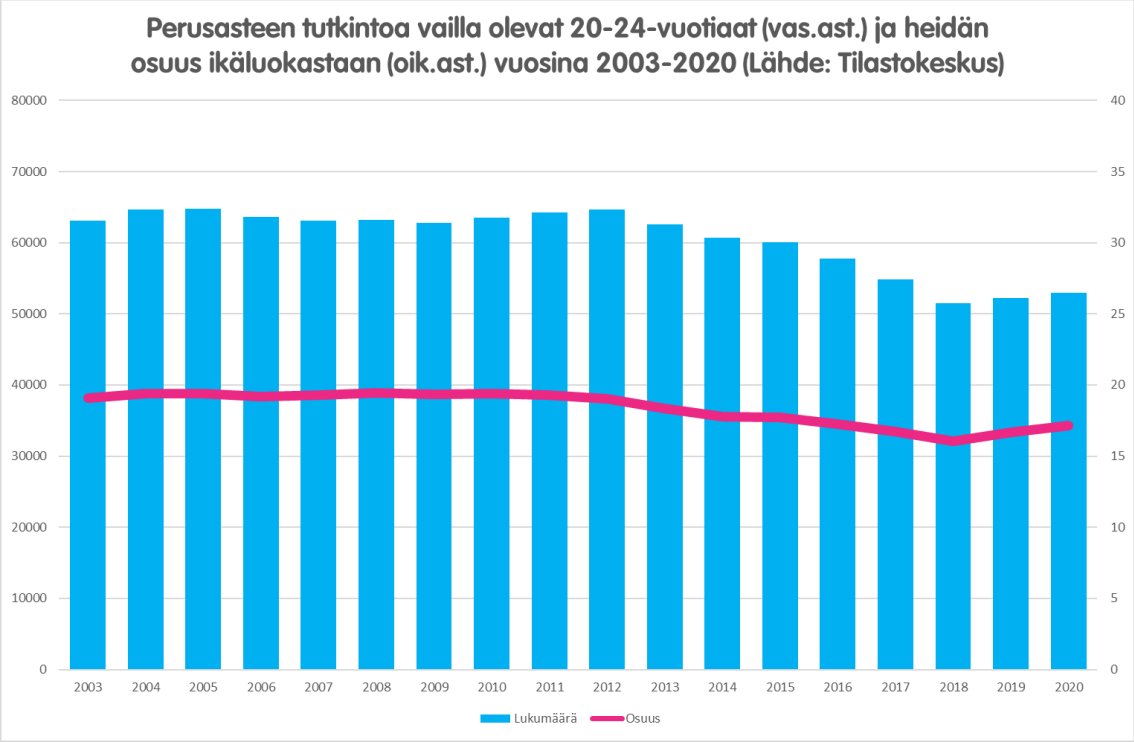

Kuviossa 3 on esitetty tietoja nuorten koetusta terveydestä eli siitä, millaiseksi nuoret itse terveydentilansa arvioivat. Kouluterveyskyselyn mukaan pitkään alle viidennes nuorista koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, mutta vuoden 2015 jälkeen trendi näyttää kääntyneen kasvavaksi. Toisena koronavuonna eli vuonna 2021 jo selvästi yli neljännes kaikkien ryhmien vastaajista arvioi terveydentilansa muuksi kuin keskimääräistä paremmaksi. Kun tutkimukset ovat osoittaneet, että koettu terveys ennakoi hyvin myöhempiä diagnosoituja terveysongelmia, on tämä muutos todella huolestuttava. Ylipäätään se kertoo siitä, että nuorten hyvinvointiin ja niiden tekijöihin pitää jatkossa kiinnittää entistä suurempaa huomiota. On myös alettava pohtia vakavammin keinoja, joilla tämä kehitys katkaistaan ja indikaattorin trendin suunta muutetaan.

Kuvio 3. Perusasteen 8. ja 9. luokkalaiset, ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat, jotka kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

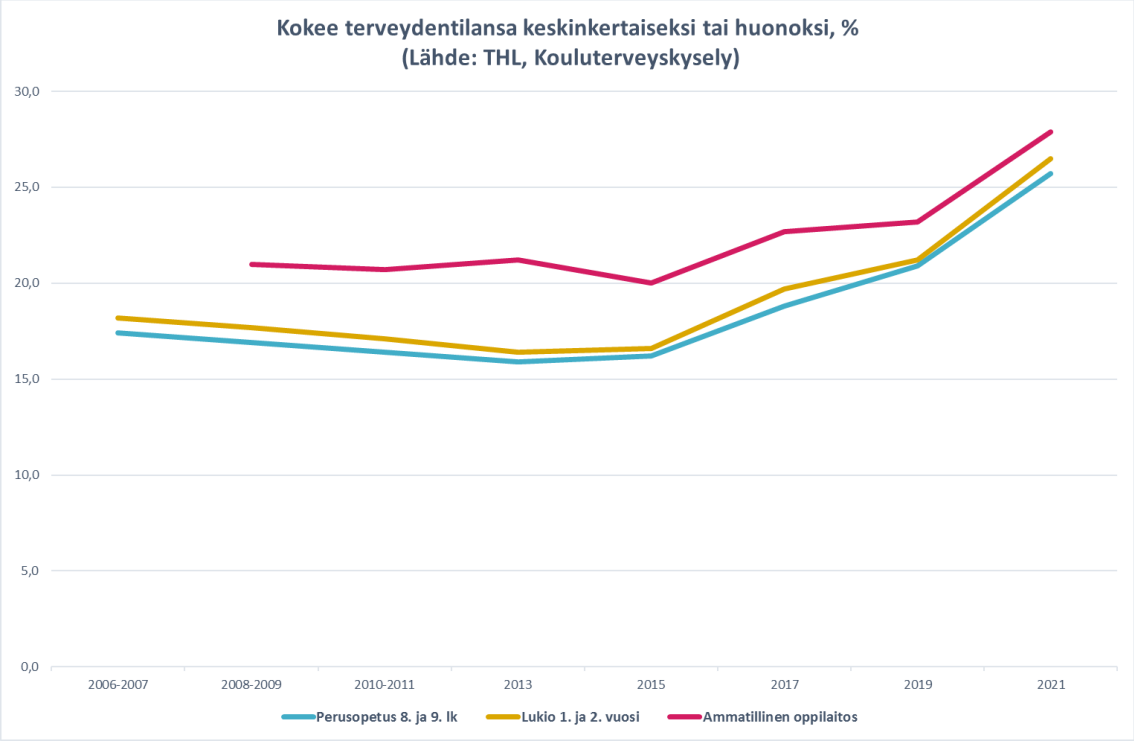

Viimeisessä tarkastellaan nuorempien ikäluokkien pitkäaikaistyöttömyyttä. Kuviossa 4 tätä kuvataan pitkään työmarkkinatukea yhtäjaksoisesti saaneiden määrällä, joka on monesti työnvälitystilaston rekisteriaineistoa vakaampi indikaattori pitkäaikaistyöttömyyden kuvaamiseen. Kuviosta nähdään, että ennen koronakriisiä kehitys tällä alueella oli suotuisaa ja jatkuvasti yhä harvempi tarvitsi työmarkkinatukea pitkään. Koronakriisin myötä suunta kuitenkin kääntyi ja kesällä 2021 oli palattu takaisin vuoden 2018 alun tilanteeseen. Edeltäviin indikaattoreihin verrattuna tämä indikaattori on suhdanneherkempi ja kun taloudellinen tilanne paranee, myös pitkäaikaistyöttömyys nuoremmissa ikäluokissa alenee. Huomionarvoista on kuitenkin se, että periaatteessa työmarkkinoilla olevista viime vuosina lähes 40 000 alle 40-vuotiasta on saanut pitkään työmarkkinatukea. Viime aikoina on tehty selvityksiä, joissa osaamiseen ja terveydentilaan liittyvät tekijät on nostettu keskeiseksi syyksi pitkäaikaistyöttömyyteen (THL ja OECD). Tätä kysymystä tulisi seurata ja tutkia vieläkin perusteellisemmin, jotta ongelman perussyy ymmärretään ja keinoja sen voittamiseen olisi helpompi löytää.

Kuvio 4. Työmarkkinatukea yhtäjaksoisesti yli 300 päivää saaneet alle 40-vuotiaat.

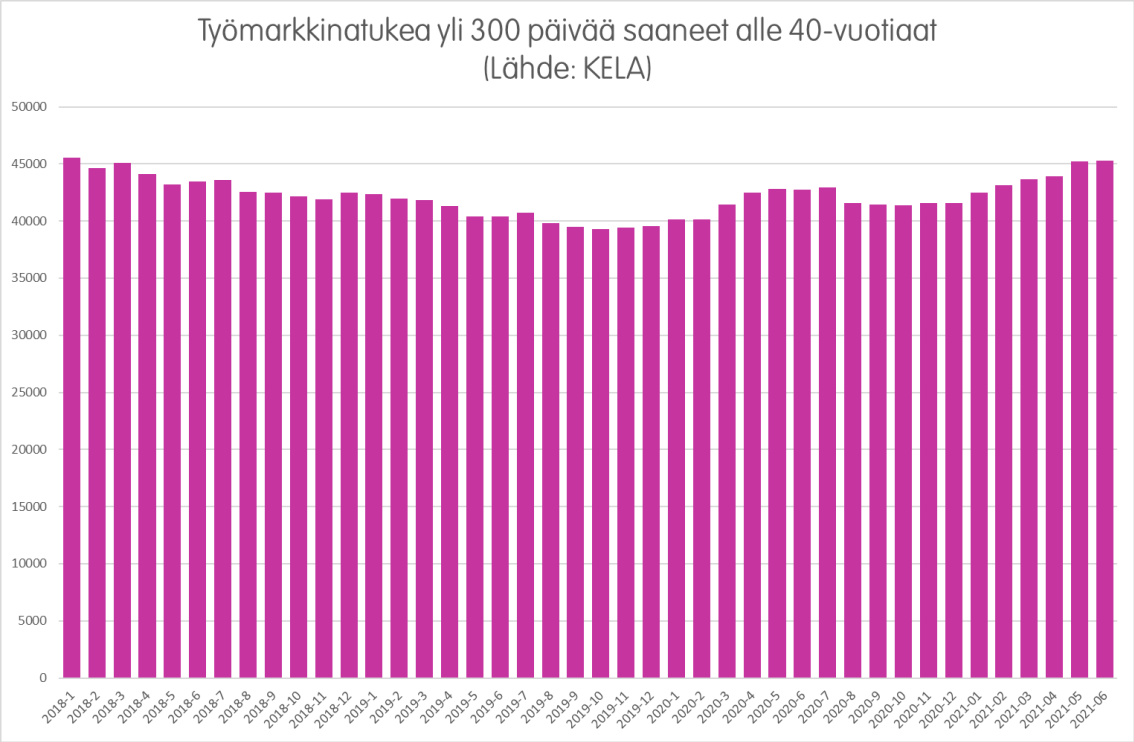

Talouspolitiikan valinnat ja ehdotuksia hyvinvointi-investoinneiksi

Kun tällä hetkellä pohditaan talouspolitiikan valintoja tuleville vuosille (erityisesti vuodelle 2022), hyvinvointitalouden näkökulmasta kaksi kysymystä nousee yli muiden. Ne ovat finanssipolitiikan liikkumavara sekä hyvinvointi-investointien tarve.

Vaikka finanssipolitiikan liikkumavaran arviointi on vaikeaa ja se riippuu monista tekijöistä, tällä hetkellä näyttää siltä, että Suomelle finanssipolitiikan liikkumavara on hyvä. EKP:n tuki eurovaltioille jatkuu, vaihtotase on kääntynyt ylijäämäiseksi eikä selkeitä merkkejä talouden ylikuumenemisesta ole näköpiirissä. Ennen kaikkea työmarkkinoilla on edelleen tilaa elpymiselle koronakriisistä.

Valintakysymys kuuluu, painotetaanko tulevien vuosien finanssipolitiikassa eniten koronakriisin jälkihoitoa, julkisen talouden tasapainottamista vai kenties ekologiseen kriisiin vastaamista. Kaikki nämä näkökulmat ovat olleet esillä käydyssä poliittisessa keskustelussa. Asian voi muotoilla myös niin, aletaanko ensisijaisesti maksaa pois hyvinvointivelkaa, julkisyhteisöjen velkaa vai ekologista velkaa (ilmastonmuutos ja luontokato).

Hyvinvointitalouden näkökulmasta näyttää melko selvältä, että tarpeita hyvinvoinnin vahvistamiseen edelleen on. Edellisessä tarkastelussa keskityttiin ainoastaan nuorten

ja nuorten aikuisten ikäluokkaan, mutta laajentamalla tarkastelua nuorempiin lapsiin, lapsiperheisiin ja ikääntyneisiin tarpeita ilmenisi todennäköisesti vieläkin enemmän. Voidaan siis sanoa, että kaikkia tarvittavia hyvinvointi-investointeja ei ole vielä tehty. Seuraavaksi pitää esittää kysymys, mitkä sitten ovat sellaisia kustannusvaikuttavia hyvinvointi-investointeja, joita seuraavina vuosina pitäisi toteuttaa.

SOSTE on lausunnoissaan eduskunnalle nostanut esiin muun muassa seuraavat lyhyellä aikavälillä toimeenpantavissa olevat toimet, joista löytyy myös jonkinlaista vaikuttavuusnäyttöä.

1. **Terapiatakuun toteuttaminen mahdollisimman nopeasti:** lyhyiden psykososiaalisten hoitojen saatavuuden parantaminen.
2. **Hoitovelan määrätietoinen vähentäminen:** sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjien resurssit turvattava vuonna 2022 ja sen jälkeen koronakriisin aikana syntyneen hoito- ja hoivavelan vähentämiseksi.
3. **Terveydenhuollon ammattilaisten koulutusmäärien nopea lisääminen:** työvoimatarpeeseen vastaaminen vaatii myös lisää koulutettuja osaajia.
4. **Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden riittävyyden turvaaminen:** erityisen tärkeää koronakriisin jälkihoidossa, palvelutarve lapsilla nuorilla ja lapsiperheillä lisääntynyt.

Hallituksen vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa näihin toimenpiteisiin on jossain määrin panostettu, mutta SOSTE toivoo eduskunnalta vieläkin vahvempaa otetta kyseisten hyvinvointi-investointien toimeenpanemiseen. Ylipäätään hyvinvointitaloudellisen näkökulman huomioiminen talousarvioiden laadinnassa ja julkisen talouden suunnittelussa tulisi muistaa. Kaikkien ihmisten hyvinvointi sekä tiedostettuna päämääränä että välineenä on tie kohti kestävää yhteiskuntaa.